

**Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.054
про присудження ступеня доктора філософії**

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.054 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка на підставі прилюдного захисту дисертації Набок-Бабенко Юлії Сергіївни «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки 23 січня 2024 року.

Набок-Бабенко Юлія Сергіївна, 1985 року народження, громадянка України, освіта вища: 2008 року закінчила магістратуру Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Літературна творчість, українська мова і література».

З 2019 року і дотепер працює вчителем української мови й літератури в ТОВ «Новопечерська школа – ліцей I-III рівнів».

Дисертацію виконано в Університеті Грінченка.

Науковий керівник: Караман Станіслав Олександрович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Здобувачка має 15 наукових публікацій за темою дисертації, із них 12 – одноосібні, зокрема 4 публікації в наукових виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України, 11 публікацій, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації:

1. Набок-Бабенко Ю. Тестове оцінювання компетентності з української мови здобувачів освіти як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.* 2021. №8(346). С. 161-168. ISSN видання: 2227-2844. DOI

статті [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8\(346\)-1-161-168](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-8(346)-1-161-168) Вебпосилання на видання <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/708>

2. Резнік Т., Набок-Бабенко Ю. Особливості онлайн-навчання й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Т.2. №54. С. 210-215. ISSN видання: 2663-6085. DOI статті: [10.32782/2663-6085/2022/54.2.42](https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.2.42). Вебпосилання на видання: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/54/part_2/54-2_2022.pdf

3. Космідайло І., Набок-Бабенко Ю., Резнік Т. Методичні орієнтири формування й оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею засобами інтерактивних онлайн-ігор. *Перспективи та інновації науки*. 2023. №11(29). С. 223-236. ISSN видання: 2786-4952. DOI статті: [10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-223-236](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-223-236). Вебпосилання на видання: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/issue/view/160/249>

4. Набок-Бабенко Ю.С. Використання текстів у тестовому оцінюванні компетентності з української мови учнів ліцею. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Т.2. №65. С. 324-329. ISSN видання: 2308-4855. DOI статті: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-46>. Вебпосилання на видання: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/65_2023/part_3/65-3_2023.pdf

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Дика Наталія Михайлівна – кандидат педагогічних наук, професор, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, завідувач кафедри мовно-літературної освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти, зауваження та побажання:

1. Оскільки наукове осмислення проблеми тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв потребувало з'ясування понятійно-термінологічного апарату дослідження, схвально, що здобувачкою розкрито змістове наповнення провідних дефініцій, зокрема, імponує визначення на с. 60 тестового оцінювання компетентності з української мови як процесу вимірювання здобутих знань, умінь, навичок, цінностей та ставлень з

урахуванням розвитку наскрізних умінь і ключових компетентностей. Однак, вважаємо, що варто було б подати в дослідженні авторське визначення «методики тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв», яке в науковому обігу зазнало значних трансформацій у різних галузях знань і продовжує набирати сьогодні нових технологічних тлумачень. Це було б доречним у контексті розв'язання другого завдання дослідження.

2. Уважаємо, що розділ 1 «Теоретичні аспекти тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв» дещо переобтяжений загальними визначеннями понять і дефініцій, розлогими цитатами; базові поняття занадто ієрархізовані, що ускладнює сприйняття тексту роботи. Окрім того, оцінювання компетентності з української мови, на нашу думку, передбачає критерії й показники рівнів сформованості компетентності і має відбивати ефективність та якість освітнього процесу, тож доцільно розмежовувати вікові особливості учнів ліцею, які передбачають різні вимоги до учнів різних вікових категорій (с. 67-68 – 3-4 класи, с. 70 – 5-6 класи, с. 74 – ЗНО, а експериментальне навчання зосереджене на учнях 10-11 класів). Тому, на наше переконання, робота мала б перевагу, якби перший розділ був суголосним із третім у цьому аспекті.

3. На наш погляд, і сама організація експерименту, і його змістові складники, відповідні результати, могли б бути більш дієвими і продуктивними, якби дослідниця у доборі навчального матеріалу забезпечила б міжпредметні зв'язки української мови з літературами шляхом використання художніх текстів з метою інтеграції раніше здобутих знань у практичну діяльність.

4. Прикметно, що авторка наголошує, що компетентнісно орієнтоване навчання української мови буде результативним, за умови розроблення й запровадження концептуально нової методики оцінювання результатів компетентнісного навчання української мови (с. 35). Проте, варто було б подати приклади тестових завдань на компетентнісно-орієнтованій основі, які сприяли б формуванню здатності учня діяти в проблемних ситуаціях, коли потрібно додатково шукати засоби та нову інформацію й приймати неординарні рішення.

5. Задля доведення й підтвердження достовірності одержаних результатів дисертаційної роботи та ефективності авторських підходів до висвітлення теми «Методика тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв» уважаємо за доцільне урізноманітнити методи математичної статистики, що дало б змогу здійснити глибший аналіз результатів експериментального дослідження.

Овсієнко Людмила Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, професор кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва, зауваження та побажання:

1. Науковий апарат дисертаційної праці Набок-Бабенко Ю.С. репрезентує передбачені чинними вимогами складники, що концептуально окреслюють логіку та стратегію дослідження й мають належне змістове оформлення. Однак не виправдано в контексті реалій сьогодення у складнику «Теоретико-методологічні основи дослідження» з-поміж українських і зарубіжних науковців названо російських психологів П. Гальперіна і Д. Ельконіна як розробників теорії розвитку різних сфер особистості. Крім того, у вступі дисертаційної роботи не конкретизовано зв'язок обраної теми дослідження з науковими програмами й темами Київського університету імені Бориса Грінченка.

2. Обґрунтування дидактичної доцільності використання текстів як засобу оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею (підрозділ 2.2.) заслуговує цілковитого схвалення, оскільки такий методичний контекст сприяє зануренню старшокласників у їхню життєву практику, супроводжувану мовною комунікацією, а також проведенню спостережень над функціонуванням мовних одиниць у зв'язному тексті. Проте прикладний аспект дослідження варто було б посилити описом стратегій використання текстів на відповідних етапах компетентісно зорієнтованого уроку української мови в ліцеї.

3. У підрозділі 2.3. «Оцінювання компетентностей з української мови засобами онлайн-платформ» докладно описано різновиди й ресурсні можливості

наявних онлайн-платформ, їх переваги й недоліки, проте не виокремлено особливості тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв.

4. Фахову компетентність здобувачки й обізнаність з усіма аспектами досліджуваної проблеми засвідчує третій розділ роботи, у якому з'ясовано мету, завдання та схарактеризовано зміст експериментально-дослідного навчання, описано методикау тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцею, проаналізовано результати формувального й контрольного етапів педагогічного експерименту. Водночас, беручи до уваги, що вимірювання рівня здобутих мовних знань і сформованих відповідних умінь та навичок має відповідати не лише вимогам загальної теорії вимірів, а й технології побудови умови тестового завдання та змістового наповнення, зауважимо, що Юлії Сергіївні, з одного боку, варто було б популяризувати ті граматичні форми, що зберігають визначальні ознаки власне української граматичної норми, з другого – уникати розбіжностей у назвах окремих термінів, уведених до умов тестових завдань, та тих, що зафіксовано в енциклопедичних, лексикографічних і термінографічних працях.

Бакум Зінаїда Павлівна – доктор педагогічних наук, професор, Криворізький державний педагогічний університет, професор кафедри української мови, зауваження та побажання:

1. Зауваження стосується змістового наповнення наукового апарату дослідження. У вступі закономірно вказано на важливість теми рецензованої дисертації, проте зв'язок із науковими програмами, планами, темами подано дещо обмежено, оскільки відзначено лише, що дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи та індивідуального плану аспірантки Київського університету імені Бориса Грінченка. Акцентовано також на затвердженні теми дисертації, її уточненні на засіданні вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка зі змінами (с. 22–23). Актуальність дослідження увиразнилася б, якби здобувачка конкретизувала

зв'язок із сучасними напрямками наукових педагогічних досліджень, уточнила зв'язок із чинними науковими програмами, темами, підтвердила номер державної реєстрації, термін виконання.

2. Логічним у дисертаційній праці є підрозділ 1.2., у якому здобувачка з'ясовує низку важливих для дослідження категорій: «групи результатів», «оцінювання компетентності», «тест», «тестове оцінювання компетентності з української мови». Однак, із нашого погляду, зміст роботи дещо переобтяжений загальновідомими термінами «компетентнісний підхід», «компетентність», розмежування термінів «компетенція» і «компетентність», які уже відстоялися упродовж тривалого часу в педагогічній та лінгводидактичній думці, незважаючи на різнотлумачення науковців.

3. У темі дисертації заявлено про методику тестового оцінювання компетентності з української мови учнів ліцеїв, однак на сторінках дослідження Ю. Набок-Бабенко доволі часто говорить про те, що таке оцінювання відбувається на уроках української мови. Постає питання скорельованості теми і окремих позицій змісту дисертації. Адже пропонувані в педагогічному експерименті завдання можуть використовуватися і під час проведення елективних курсів, факультативів, у позакласній роботі тощо. Означена невідповідність дещо обмежує упровадження створеної методики, яка була апробована на базі 5 закладів загальної середньої освіти в різних регіонах України.

4. Дослідниця закономірно порушує питання структури компетентності (с. 51), оскільки для розуміння означеного поняття важливо розглянути його складники. Найбільш оптимальною визначає п'ятикомпонентну модель І. Зимньої. З нашого погляду, в нинішніх реаліях доцільніше послуговуватися надбаннями українських та зарубіжних психологів, педагогів, лінгводидактів. Адже у сучасній методичній науці, освітніх нормативно-правових актах це питання ґрунтовно досліджено. Наприклад, в основу оцінювання Н. Голуб пропонує брати чотиривимірну структуру компетентності: *знання* (рівень володіння теоретичним матеріалом з української мови); *діяльність* (здатність

застосовувати знання, уміння й навички в конкретних ситуаціях); *емоції та цінності* (ставлення особистості до себе та інших; регулювання емоцій, узгодження вчинків із моральними цінностями); *поведінка* (здатність до ініціативи й реалізації запланованого; самостійні рішення й відповідальність за них; усвідомлення й аналіз різних життєвих ситуацій). Про що, до речі, зазначає і Ю. Набок-Бабенко.

5. Дискусійним є висновкове твердження дисертантки про те, що для оцінювання компетентності з української мови **в ліцях** визначальними є такі основні види оцінювання результатів навчання учнів: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання. А також вказівка, що тестове оцінювання стає можливим завдяки функціям тестового оцінювання: контрольній, діагностичній, навчальній, стимулювальній, виховній, розвивальній, управлінській, корекційній та проєктувальній (с. 187). Під час захисту сподіваємося почути уточнення позиції дисертантки щодо тестового оцінювання не лише компетентностей, а й особливостей такого оцінювання учнів ліцеїв. Чи можуть означені види оцінювання використовуватися, наприклад, у базовій школі. Чим саме вирізняються виокремлені функції використовуваних тестів у профільній школі.

Кучерук Оксана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, Житомирський державний університет імені Івана Франка, професор кафедри української мови та методики її навчання Навчально-наукового інституту філології та журналістики, зауваження та побажання:

1. Зауваження стосується поняттєво-термінного апарату. Дослідниця на сторінках дисертації паралельно використовує терміни «компетентність» і «компетенція», зокрема (с. 36). Хотілося б почути, чи розрізняє Ю. С. Набок-Бабенко ці терміни, який смисл вкладає в них. Адже взаємозамінювання зазначених термінів викликає певну неузгодженість, розхитує термінну систему педагогіки й лінгводидактики.

Також одне з базових понять дисертації – *предметна компетентність* з української мови, яку дисертантка, услід за О.Горошкіною, розглядає як «системне особистісне утворення, в якому інтегровано знання української мови, володіння мовними засобами в різноманітних навчальних і життєвих ситуаціях, мовну стійкість, комунікативно мовний досвід учня, усвідомлення й сприймання ним ціннісних орієнтацій, прагнення до мовленнєвого самовдосконалення» (с. 83). Водночас на с. 78, с. 104 згадуються поняття *лексичної й граматичної компетентностей* без пояснення суті. Деякі сучасні українські науковці заперечують доцільність їх виокремлення, інші – розглядають їх як субкомпетентності. Відповідно хотілося б на захисті почути від авторки дисертації відповідь, як співвідносяться зазначені компетентності із предметною компетентністю з української мови.

2. На нашу думку, приклади інструкції до виконання «Тесту компетентностей» і завдання тесту компетентностей для початкової школи (с. 65-70) варто було б подати в додатках, урахувавши обмеження кількості сторінок жанру дисертації. Це стосується і завдань первинного діагностувального тесту для учнів 5-6 класів (с. 71-73) та прикладів завдань ЗНО-2021 року (с. 75-79).

3. Оскільки предметом дослідження є тестове оцінювання компетентності з української мови, цілком виправдано, що в підрозділі 2.3. авторка аналізує платформи, на яких розміщено онлайн-тести (наприклад, «Online Test Pad», «Classtime»). Водночас викликає сумнів у необхідності окремого розгляду типів різних інтерактивних онлайн-ігор на платформі «Learning.ua», вправ на інтерактивній платформі Ваamboozle (с. 118-119). Натомість, на нашу думку, добре було б проаналізувати тести з української мови на платформі «На урок».

4. Цілком логічно, що дослідниця в третьому розділі окрему увагу приділила створенню компетентісно орієнтованих завдань (с. 154). Однак в опонованій роботі, на жаль, не подано визначення таких завдань. Тому під час публічного захисту хочеться почути від дисертантки її міркування щодо

характерних особливостей компетентнісно орієнтованих завдань, їх змісту і структури.

5. Зазначимо, що в підрозділі 3.3. «Аналіз результатів констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту» третього розділу подано цифрові показники рівнів сформованості предметної компетентності з української мови в учнів старших класів ліцею за результатами формувального етапу експерименту. На жаль, ці показники подано усереднено. Для повного сприйняття представлених показників варто було б, на наш погляд, подати їх за визначеними в дослідженні критеріями – мотиваційно-ціннісним, гносеологічним, діяльнісно-корекційним.

6. Загалом опонована дисертація оформлена відповідно до вимог, однак трапляються окремі мовні помилки, зокрема порушення мовної норми: «предмету» (с. 27) замість *предмета*, «компетентність являє собою» (с. 49) замість *компетентність становить*, «тест дозволяє» (с. 59) замість *тест уможливорює*, «Тест компетентностей» написано то з малої, то з великої літери (с. 70); має місце підміна понять: «підлітки» (про учнів 10-11 класів) замість юнацтво (с. 145), тестове «оцінювання здобувачів освіти» замість тестове оцінювання навчальних результатів (у назві п.1.1.) тощо.

Вінтонів Михайло Олексійович – доктор філологічних наук, професор, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, завідувач кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва, побажання:

1. У дисертаційній роботі трапляються англіцизми, яких варто позбуватися й замінювати українськими відповідниками. Тим паче, новий «Український правопис» унормовує використання лексем на позначення соціальних мереж. Тож рекомендовано науковцям відходити від використання латинської абетки і послуговуватися кирилицею для запису іншомовних назв.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає,

«Утримались» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.054 присуджує Набок-Бабенко Юлії Сергіївні ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.054

Михайло ВІНТОНІВ